

Avtalsbilaga 4

Slutrapport för projekt inom Miljömiljarden, Stockholm stad

Diarienummer för ursprunglig ansökan: Dnr 463-4648/2004
(Rhf Dnr 02-0105/04, proj.nr 840)

Projektets nummer och namn: 55 Fastighetsnära insamling -Rådgivning till fastighetsägare

Datum för slutrapporten: 2007-01-24

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1 Inledning	5
1.1 Beskrivning och syfte.....	5
1.2 Bakgrund och utgångsläge	5
2 Mål och resultat.....	7
2.1 Projekt mål och deras uppfyllelse.....	7
2.2 Projektets resultat i relation till målen i Stockholms miljöprogram.....	7
2.3 Projektets pådrivande roll	7
2.4 Tekniska lösningar	9
2.5 Attityd- och beteendeförändringar	9
2.6 Ej uppnådda mål.....	9
3 Projektekonomi.....	10
3.1 Bidrag och kostnader	10
3.2 Besparingspotential.....	10
3.3 Löpande kostnader	10
4 Arbetssätt.....	11
4.1 Projektorganisation	11
4.2 Samarbete mellan aktörer	12
4.3 Kvalitetssäkring.....	13
4.4 Kunskapspridning.....	13
5 Erfarenheter	14
5.1 Samlade erfarenheter och slutsatser.....	14
5.2 Framgångsfaktorer.....	16
5.3 Förvaltning av det genomförda projektet	17
5.4 Projektdokumentation och styrning	17
5.5 Följdåtgärder	17
5.6 Projektets replikerbarhet.....	17
6 Kontaktuppgifter	18
7 Bilagor.....	19
Bilaga 1 – Sammanfattat omdöme	20

Sammanfattning

Projektets syfte har varit att, genom rådgivning till ägare av flerbostadshus, öka den fastighetsnära insamlingen.

Målet har varit att stimulera till en ökad fastighetsnära insamling så att det utsorterade avfallet, främst förpackningar och tidningar, kan avlämnas inom den egna fastigheten eller i kvartersnära insamlingssystem.

Genomförandet av projektet har skett genom att etablera en dialog med fastighetsägare och andra berörda för att motivera för fastighetsnära insamling. Informationsinsatser har skett genom utskick, möten, telefonsamtal m.m.

Insamlingsnivåerna för förpackningar har ökat och fler insamlingsställen har etablerats under projektperioden. En uppföljande enkätundersökning inom stadsdelen Norrmalm visar mer detaljerat att andelen fastighetsnära insamling har ökat.

Kommunfullmäktiges beslut i budget, problem med illa skötta återvinningsstationer samt målsättningen att 60 % av stadens flerbostadshus ska ha fastighetsnära insamling låg bl.a. till grund för projektet.

Förutsättningarna för projektets genomförande förändrades under projektperioden. Bl.a. ansågs det statliga stödet för investeringar i källsorteringsutrymmen i flerbostadshus för lågt för att motivera fastighetsägarna till att i någon större utsträckning göra dessa investeringar. Endast 36 miljoner av de reserverade 400 miljonerna för hela landet användes. Ifrån flerbostadshusägare i Stockholm inkom 49 ansökningar och 41 kunde beviljas av Länsstyrelsen.

Den slutsats som kan dras är att fastighetsägarna inte har tillräckliga incitament att införa fastighetsnära insamling i den utsträckning som efterfrågades i projektets inledningsfas. Nuvarande lagstiftning ger inte tillräckligt stöd och arbetsmiljöfaktorerna begränsar i många fall möjligheten att införa fastighetsnära insamling i mindre flerbostadsfastigheter.

Naturvårdsverkets utvärdering av producentansvaret, "Framtida producentansvar för förpackningar och tidningar" som presenterades i december 2006 visar att det idag inte finns tillräcklig kunskap för att centralt reglera när fastighetsnära insamling är en del i ett lämpligt insamlingssystem. Det är i de lokala samråden den frågan bör diskuteras och avgöras. Naturvårdsverket avser att ta fram ytterligare underlag för att framledes kunna bedöma när fastighetsnära insamling är det lämpliga insamlingssystemet.

Avtal mellan Stockholms stad och Materialbolagen avseende återvinningsstationer för returpapper och förpackningsavfall på offentlig mark (december 2006) berör även fastighetsnära insamling. Materialbolagen åtar sig att hämta tidningar och förpackningar fastighetsnära utan kostnad för fastighetsägarna. Vissa kriterier måste dock uppfyllas, däribland krav på maskinell hantering. Detta kan medföra en utökad fastighetsnära insamling.

Datum

Underskrift av ansvarig chef

Namnförtydligande

Datum

Underskrift av projektledare

Namnförtydligande

1 Inledning

1.1 Beskrivning och syfte

Projektets syfte har varit att öka andelen fastighetsnära insamling i flerbostadsbeståndet i Stockholms stad. Genom information och rådgivning till ägare och förvaltare av flerbostadshus har projektet stimulerat till fastighetsnära källsortering av producentansvarsavfall och andra fraktioner som t.ex. matavfall. Prioritet har getts till de fastighetsägare som i ett antal enkätundersökningar angivit att man vill införa fastighetsnära insamling. Projektet har i huvudsak genomförts under åren 2005 och 2006.

Förutsättningarna för projektet var inledningsvis mycket goda då regeringen 1 januari 2005 infört ett stöd till investeringar i källsorteringsutrymmen i flerbostadshus (Bilaga 11) och tidigare givit den s.k. PBL- kommittén ett tilläggsdirektiv att undersöka möjligheten att i Plan- och bygglagen ställa krav på inrättande av källsorteringsutrymmen i befintlig bebyggelse (Bilaga 12).

Kommunfullmäktige har under projektperioden fastslagit i budgetbeslut, att den fastighetsnära insamlingen måste utvecklas. Vidare uttalas att i väntan på att den fastighetsnära källsorteringen införs på bred front måste befintliga återvinningsstationer finnas kvar och förbättras.

Projektet stämmer för övrigt väl överens med stadens Avfallplan 2006 - 2010 som anger målet att minst 60 % av stadens flerbostadshus skall ha tillgång till fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar.

1.2 Bakgrund och utgångsläge

En pilotkartläggning genomfördes år 2003 beträffande förekomsten av, samt planer på att införa fastighetsnära källsortering inom stadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm och Hässelby-Vällingby. Undersökningen visade att ca 80 % av flerbostadsfastigheterna hade fastighetsnära insamling av tidningar. Däremot hade endast ca 9 % insamling av allt, dvs både tidningar och samtliga förpackningsfraktioner. I nära 25 % av fastigheterna planerade man för att införa eller utöka den fastighetsnära insamlingen (Bilaga 1).

Befintliga återvinningsstationer sköttes vid projektets inledning bristfälligt. De var ofta överfulla och nedskräpade med grovavfall. Antalet stationer var för få i förhållande till befolkningmängden och den allmänna opinionen ville få bort dem från sin omgivning.

Vid ett möte med dåvarande Förpackningsinsamlingen (FPI) i månadskiftet april/maj 2004 meddelade Renhållningsnämndens ordförande att det behövdes ytterligare 140 återvinningsstationer. Detta utmynnade sedermera i en för Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, FTI, (Namnbyte i november 2004) och staden gemensam strävan att hitta omkring 100 nya platser.

Renhållningsförvaltningen besökte under hösten 2004 tillsammans med Förpackningsinsamlingen samtliga stadsdelar för att diskutera de olika stadsdelarnas specifika situationer beträffande återvinningsstationerna och tog samtidigt upp frågan om lämpliga

placeringar. Därefter har Förpacknings- och Tidningsinsamlingen tillsammans med stadsdelarna bedrivit ett fortlöpande arbete med att finna nya lämpliga platser för återvinningsstationer. Vissa stadsdelar har inte varit intresserade av några nyetableringar och andra har inte kunnat bidra med några förslag på lämpliga platser. Sommaren 2005 tillskrev Renhållningsförvaltningen samtliga stadsdelar och bad om hjälp med att anvisa plats för nya återvinningsstationer.

Nya producentansvarsförordningar för förpackningar och tidningar infördes 1 jan 2005 (SFS 1997:185 och SFS1994:1205). Producenterna och kommunerna gavs i förpackningsförordningen större möjlighet att samverka i val av lämpligt insamlingssystem med tanke på lokal bebyggelsestruktur och demografi. Naturvårdsverkets Avfallsråd upprättade under december 2004 kriterier för ett lämpligt insamlingssystem (Bilaga 14).

Fastighetsägarnas organisation Fastighetsägarna Sverige ställde sig däremot tveksamma till utvecklingen mot fastighetsnära lösningar och man uppmanade redan i början av projektiden sina medlemmar att avvakta med investeringar till dess krav ställdes i lagstiftningen (Bilaga 13).

Renhållningsnämnden uppdrog åt förvaltningen vid sammanträdet 2003-01-29 att:

1. aktivt samarbeta med stadsbyggnadskontoret, för en tidig delaktighet i planering av ny- och ombyggnationer. Detta i syfte att säkerställa lokalavsättning för källsorteringsanläggningar vid ny- och ombyggnationer.
2. undersöka möjligheterna att koppla villkor för bygglov till hur frågan om hushållsavfall och grovsopor löses.

För att genomföra ovanstående inrättades en arbetsgrupp kallad "SAMSA" – gruppen med representanter från Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och fastighetskontoret, Markkontoret och Renhållningsförvaltningen.

2 Mål och resultat

2.1 Projektmål och deras uppfyllelse

Målet med projektet var att stimulera till en ökad fastighetsnära insamling så att det utsorterade avfallet, främst förpackningar och tidningar, kan avlämnas inom den egna fastigheten eller i kvartersnära system. Andelen fastighetsnära insamling har ökat under perioden, vilket återspeglas i bl.a. resultatet av en uppföljande enkätundersökning i stadsdelen Norrmalm (Bilaga 4). Det är dock svårt att avgöra i vilken omfattning den fr.o.m. 1 januari 2005 omlagda port- och grindhämtningen av tidningar har bidragit till detta genom att fastighetsägare då tecknade hämtningsavtal för tidningar. I viss mån tecknades i samband med detta även nya hämtningsavtal för förpackningsfraktioner.

Antal hämtställen för fastighetsnära insamlingen i hela Stockholms stad uppgick i december 2004 till ca 2300 och i december 2005 hade antalet ökat till omkring 4750. Den totala helårsmängden förpackningar från insamlingen i staden ökade från 6755 ton år 2004 till 7776 ton år 2005, enligt uppgifter från Förpacknings- och Tidningsinsamlingen.

Projektet ska även verka för att avfallsmängden ska minska i enlighet med stadens miljöprogram och avfallsplan. Avfallsmängderna har dock totalt ökat och det är svårt att utläsa om projektet har haft en bromsande effekt.

Arbetet inom projektet ska bidra till att antalet återvinningsstationer på allmän mark på sikt ska minska. Antalet är i stort sett oförändrat sedan projektstarten. Parallellt med projektet har Renhållningsförvaltningen bedrivit en aktiv uppföljning av stationernas skötsel och även haft täta driftsmöten med Förpacknings- och Tidningsinsamlingen. En markant förbättring av situationen vid stationerna har skett under projektets andra år.

2.2 Projektets resultat i relation till målen i Stockholms miljöprogram

I Stockholms miljöprogram "På väg mot en hållbar utveckling 2003-2006" anges i Mål 5 Miljöeffektiv avfallshantering, delmål 5:3 att system för effektivare källsortering och hämtning, inklusive organiskt avfall, skall skapas inom staden. Utifrån projektet har insatser som motsvarar delmålsuppfyllelsen skett. Parallellt med projektet har förvaltningen även arbetat med matavfallsinsamling från storkök, restauranger och hushåll.

Det har dock inte gjorts någon utvärdering om de effektiviseringar som skett inom området beror på insatser som gjorts genom projektet eller genom andra aktiviteter inom förvaltningen.

2.3 Projektets pådrivande roll

Innerstadsdelarna samt Farsta och Hässelby -Vällingby har med hjälp av Utrednings- och Statistikkontoret (USK) kartlagts beträffande förekomst av fastighetsnära källsortering och fastighetsägarnas planer på att införa eller utöka sortering.

Den pilotundersökning som tidigare nämnts genomfördes under 2003 inom stadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm och Hässelby-Vällingby. Sammanlagt ingick 2 472 fastigheter i undersökningen. Svarsfrekvensen var 79 %. Resultatet utgör förutom ett bakgrundsunderlag för projektet även underlag till Stockholms Avfallsplan.

Följande enkätundersökningar genomfördes under projektperioden:

Stadsdelarna Maria, exkl. Gamla Stan, Katarina-Sofia och Farsta kartlades redan under hösten 2004. Resultatet presenterades i januari 2005 och huvuddelen av kontakterna med medverkande fastighetsägare togs under våren 2005. Undersökningen omfattade 1 753 fastigheter och svarsfrekvens var 79 %. I ca 30 % av fastigheterna erbjuds de boende sortering av allt, dvs. tidningar och förpackningar av glas, papper, metall, och hårdplast. Ca 12 % har angivit att de planerar att utöka eller införa fastighetsnära insamling inom 3 år. Resultatet av undersökningen återfinns i bilaga 2.

Stadsdelen Östermalm kartlades beträffande fastighetsnära källsortering under hösten 2005 och undersökningen omfattade 1 412 fastigheter. Svarsfrekvensen var 73 %. I knappt 10 % av fastigheterna erbjuds sortering av alla förpackningsfraktioner samt tidningar. Ca 5 % anger att de planerar att antingen införa eller utöka den fastighetsnära insamlingen inom 3 år. Resultatet av undersökningen återfinns i bilaga 3.

I Norrmalms stadsdelsområde genomfördes en uppföljande undersökning under våren 2006. Syftet med undersökningen var att kartlägga 2006 års situation beträffande fastighetsnära källsortering på Norrmalm samt att jämföra resultatet med pilotkartläggningen år 2003. Undersökningen omfattade 1 407 fastigheter och svarsfrekvensen uppgick till 76 %. I undersökningen framgår att 23 % av fastighetsägarna nyetablerat fastighetsnära insamling eller utökat antalet sorteringsfraktioner sedan 2003. 7 % anger att de avser att införa eller utöka sortering inom 3 år. Resultatet återges i sin helhet i bilaga 4.

Utrednings- och Statistikkontoret fick av Renhållningsförvaltningen, hösten 2006, uppdraget att ta fram ytterligare uppgifter ur undersökningarna för att tydligare visa hur insamling i olika antal fraktioner ser ut, uppdelat på respektive stadsdelsområde och ägarkategori. Resultatet presenteras i bilaga 5.

Fastighetsägarna har kontaktats genom telefonsamtal, mejl och brev och uppmärksammats på att fastighetsnära insamling av tidningar och förpackningar är ett av staden prioriterat komplement till återvinningsstationer. Fastighetsägarna har genom rådgivningen uppmärksammats på vad som kan göras, stadens mål samt samhällets stöd för att införa fastighetsnära insamling av producentansvarsavfall. Fastighetsägarna har också uppmärksammats på den lagstiftade skyldigheten varje hushåll har för att sortera ut och lämna tidningar och förpackningar till de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller. När de olika enkätundersökningarna slutförts har ett tackbrev skickats ut till medverkande fastighetsägare (Bilaga 6). I brevet har fastighetsägarna erbjudits ytterligare rådgivning från projektgruppen samt information om det statliga stödet "Stöd till investeringar i källsorteringsutrymme i flerbostadshus" (Bilaga 11). Nämnade stöd har i viss mån bidragit till att driva projektet framåt.

Fastighetsägare som i enkätsvaren uppgivit att de tänker införa fastighetsnära insamling har erbjudits och fått ytterligare råd och stöd genom projektet för att kunna gå vidare med sina planer på att inrätta ett fungerande källsorteringsutrymme. I första hand har de fastighetsägare som angivit att de planerar att införa eller utöka den fastighetsnära insamlingen inom 3 år kontaktats. Förvaltningen har även löpande kontaktats av intresserade fastighetsägare inom hela staden. Dessa direktkontakter har ofta lett till besök i fastigheten för att dels bedöma lämpligheten av tillänkta källsorteringsutrymmen och dels ge ytterligare relevant information. Under projektperioden har totalt ca 4 600 kontakter tagits där fastighetsägare

erbjudits rådgivning. Huvuddelen av dessa kontakter har skett i samband med enkätundersökningarna och genom utskick av tidigare nämnda tackbrev.

Förvaltningens informationsfolder, Fastighetsnära källsortering- En bra service för de boende, har reviderats under projektperioden som en följd av nya krav på införande av maskinella insamlingssystem. Foldern sändes ut under hösten 2006, bl.a. till 800 fastighetsägare på Norrmalm (Bilaga 9).

Som en följd av projektet och förvaltningens pådrivande roll att tidigt delta i planering av ny- och ombyggnad började Stadsbyggnadskontoret i mars 2005 att remitera detaljplaner till förvaltningen för yttrande. Arbetet, inom SAMSA – gruppen, med att ta fram riktlinjer för god avfallshantering pågår. Riktlinjerna som innefattar information om regler och tolkningar av dessa skall utgöra information till berörda i byggprocessen.

2.4 Tekniska lösningar

Arbetsmiljöverket ställde från och med 1 januari, 2005 krav på insamlingsentreprenörerna att upphöra med s.k. port- och grindhämtning av tidningar. Tidningar betecknas som en tung fraktion. Arbetsmiljöverket verkar för att tunga fraktioner ska hämtas maskinellt.

I Arbetsmiljöverkets remissvar på ”promemorian om investeringsstöd för inrättande av källsorteringsutrymme i flerbostadshus”, skriver man den 1 oktober 2004: ”Eftersom det av arbetsmiljökäl är svårt och dyrt att anordna fastighetsnära källsortering i stadskärnor, kunde insamlingen i stället lämpligen ske kvarters- eller områdesvis för att möjliggöra maskinell hämtning. Särskilt gäller detta de tyngre fraktionerna som papper, glas och grovsopor. El- och elektronikavfall måste transporteras bort i oskadat skick med tanke på den efterföljande demonteringen. Det är då viktigt att se till att detta kan göras med rullande hantering utan lyft och omlastning genom hela transportkedjan.”

I brev till Renhållningsförvaltningen, daterat 2004-11-26, skriver Arbetsmiljöverket, ”Det är inte möjligt att införa fastighetsnära källsortering för de tunga fraktionerna utan att maskinella system används” (Bilaga 16).

Detta medförde att projektet kom att inledas med att söka nya lösningar som kunde föreslås till fastighetsägarna. Sopsugssystem finns redan i kommunen men fungerar inte bra för alla tunga fraktioner. Elektriskt drivna kärlekärror finns men de anses för osmidiga av entreprenörer som testat dem. Flera insamlingssystem med nedsänkta behållare som töms med kranbil studerades. Systemen fanns inte i kommunen tidigare men introducerades under projektperioden och Renhållningsförvaltningen avtalade med entreprenörer som kunde hämta hushållsavfallet. Systemen finns beskrivna i foldern ”Fastighetsnära källsortering – en bra service för de boende”. (Bilaga 9).

2.5 Attityd- och beteendeförändringar

Inom projektets ramar har ingen mätning av attityd- och beteendeförändringar skett.

2.6 Ej uppnådda mål

Antalet återvinningsstationer på allmän mark är i stort sett oförändrat, antalet uppgick till ca 250 i dec 2006. Renhållningsnämnden tog i början av 2004 beslut om att öka antalet återvinningsstationer med 140, vilket senare justerades till 100 stycken.

3 Projektekonomi

3.1 Bidrag och kostnader

Tabell A

Beviljat bidrag i kr (avser Miljömiljarden)	Utnyttjat bidrag i kr (avser Miljömiljarden)	Total kostnad i kr (inkl. annan finansiering)
2600000	1581293	1581293

Kommentarer till tabellen:

Projektets kostnader belastar åren 2005 och 2006. De undersökningar som genomfördes under år 2004/2005 utgör bakgrundsmaterial och belastar Renhållningsförvaltningen.

Tabell B

Post	Utnyttjat bidrag i kr (avser Miljömiljarden)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Projektledare: 5 % av arbetstid. Lönekostnaden ingår i nedanstående post.						
Projekthandläggare: 2 personer, 70% under 2005 och 2 personer, 50% under 2006.		705537	489778			
Konsult: Kartläggning. Utvärdering av genomförda insatser.			235500			
Materialkostnader: Informationsfolder.			150478			
Övrigt:						
Summa		705537	875756			

3.2 Besparingspotential

Projektet är ett informationsprojekt. Eventuella besparingar alt. kostnader belastar fastighetsägare.

3.3 Löpande kostnader

Belastar ev. fastighetsägare.

4 Arbetssätt

4.1 Projektorganisation

En projektledare och två projekthandläggare har genomfört projektet. För genomförande av projektet har kontakter tagits med olika intressenter till exempel Stadsdelsförvaltningar, Stadsbyggnadskontoret, Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, insamlingsentreprenörer, fastighetsägarorganisationer, Transportarbetareförbundet, Konsumentförvaltningen, Hyresgästföreningen och tillverkare av utrustning.

Projektet har även haft samarbete med stadsdelsförvaltningarnas projekt "Sortera Mera!" som är ett miljömiljardsprojekt med inriktning mot att motivera hushållen att sortera sitt avfall. Kontinuerliga informationsmöten har hållits mellan projekten.

Projekthandläggarna har under projektperioden arbetat mellan 50 till 70 % i projektet. Resterande tid har använts för arbetsuppgifter som har nära anknytning till frågor om sortering av avfall och fastighetsnära insamling, som t.ex. arbetet med uppgifter som rör återvinningsstationer, i SAMSA-gruppen samt behandling av detaljplaneremisser. Projektledarens arbetstid beräknas till 5%.

Det arbete som har lagts ner i projektet har i huvudsak finansierats av Miljömiljarden.

4.2 Samarbete mellan aktörer

Materialbolag och entreprenörer har bistått Renhållningsförvaltningen och därmed projektet med statistik avseende insamlade mängder förpackningar och tidningar från både fastigheter och återvinningsstationer.

Förpacknings- och Tidningsinsamlingen hade till en början en positiv inställning till att åstadkomma fastighetsnära insamling i staden. Dock fanns det inget incitament för dem att finansiera insamlingen vid fastighet. Renhållningsförvaltningens driftsmöten med Förpacknings- och Tidningsinsamlingen har huvudsakligen gällt återvinningsstationer men även fastighetsnära insamling har diskuterats.

Insamlingsentreprenörerna SITA, Ragn- Sells, IL Recycling mfl har parallellt med projektet sålt in sina fastighetsnära insamlingstjänster, men detta arbete har endast understött förvaltningens arbete i mindre omfattning. Under förarbetet till projektet arrangerade Renhållningsförvaltningen "workshops" med ägare och förvaltare av flerbostadshus. Vid dessa möten deltog både insamlingsentreprenörer och Förpacknings- och Tidningsinsamlingen.

I samarbete med ett antal Stadsdelsförvaltningar och Stadsdelsnämnder har fastighetsägare bjudits in till informationsmöten. Exempel på inbjudan till ett sådant möte enligt bilaga 8.

I samverkan med Miljöförvaltningen och Stockholm Vatten har informationsmöten för flerbostadsfastighetsägare hållits. Exempel på inbjudan till en temakväll anordnad av HSB återfinns i bilaga 7.

Regelbundna avstämningsmöten har hållits med Miljömiljardsprojektet "Sortera Mera!" De har även fortlöpande erhållit annan information av vikt för sitt projekt.

SAMSA-gruppen bestående av representanter från Stadsbyggnadskontoret, Markkontoret, Trafikkontoret (f.d. Gatu- och fastighetskontoret) och Miljöförvaltningen arbetade fram gemensamma riktlinjer "Projektera och bygg för god avfallshantering - riktlinjer för Stockholms stad". Detta föranledde inbjudningar från Stadsbyggandskontoret och Markkontoret för att ge information till handläggare och projektledare om avfallshantering med sikte på aktuellt läge och framtiden.

Renhållningsförvaltningen har regelbundna informationsmöten med större fastighetsägare och Fastighetsägarna Stockholms AB. Fastighetsägarna har inte uttryckt något principiellt motstånd mot källsortering av avfall, men har varit tydliga med att man inte accepterar att ta hela kostnaden för insamling av förpackningar när hushållen redan betalat för den tjänsten genom förpackningsavgiften.

I projektets inledande skede planerades en samverkan med Konsumentförvaltningen. Samverkan utmynnade i att Renhållningsförvaltningen bidrog med information om avfall och källsortering vid större sammankomster kring Stockholms miljöhandbok. Handboken vänder sig till anställda inom Stockholms stad.

Hyresgästföreningen i Stockholm kontaktades inledningsvis, men informationsutbytet har varit sparsamt. Ingen samverkan har upprättats.

Tillverkare av utrustning: Studiebesök har genomförts i Örebro där Örebro kommunala bostadsbolag visat nedgrävda avfallsbehållare. Motsvarande besök har skett i Årsta i Stockholm och i Upplands Väsby för att studera nedgrävda behållare.

4.3 Kvalitetssäkring

Utöver rapportering till Miljömiljardskansliet har projektet följts upp och rapporterats vid varje möte i Renhållningsnämnden. Nämnden sammanträdde 11 gånger 2005 och 10 gånger under 2006.

4.4 Kunskapsspridning

Rapporteringen av projektresultat till Renhållningsnämnden finns att läsa på förvaltningens hemsida under Insyn. Lokalpressen "Mitt i" har följt utvecklingen av den fastighetsnära insamlingen. I nyhetsbrevet "Dina Sopor" som förvaltningen sänder ut till kunderna har resultat och annan viktig information till fastighetsägare förts fram. De nummer av nyhetsbrevet som innehåller information om projektets aktiviteter återfinns i bilaga 10.

5 Erfarenheter

5.1 Samlade erfarenheter och slutsatser

Mycket positivt är att upp till 79 % av de fastighetsägare som kontaktats med enkät om fastighetsnära insamling har lämnat utförliga svar. Bland dessa har upp till en fjärdedel uppgivit att man planerar för att införa eller utöka sin insamling. Fastighetsägarna har visat intresse för vår rådgivning om hur den fastighetsnära insamlingen kan införas och för det ekonomiska stöd i form av statligt investeringsstöd som funnits. Fastighetsägare som visat intresse har kontaktats via telefon, mejl och genom besök för ytterligare rådgivning.

Positivt är också att fastighetsägare och olika förvaltningar inom staden tagit aktiv kontakt med projektet för att få råd om vad som gäller för, och hur man kan införa fastighetsnära insamling. Dessa kontakter har lett till olika former av dialoger som t.ex.:

1. Större informationsmöten som arrangerats av stadsdels- eller fackförvaltning, där fastighetsägarna fått kunskap om vad som gäller för avfallshantering i stort och fastighetsnära insamling i synnerhet samt tips och råd om vad som kan göras.
2. Mindre informationsmöten hos bostadsrättsföreningar som sökt råd som specifikt berört deras fastighet och förening.
3. Besök och rådgivning i liten skala hos intresserade fastighetsägare har varit den mest uppskattade formen. Besöken har gett fastighetsägarna en ökad kunskap om praktiskt möjliga lösningar samt underlag för att komma vidare i beslutsprocessen. Ibland har det konstaterats att de byggnadstekniska förutsättningarna varit för dåliga för att etablera fastighetsnära insamling eller att sortering endast blivit möjlig för ett mindre antal fraktioner.

Negativt för projektet har varit dess känslighet för de externa faktorer som påverkat införandet av fastighetsnära insamling. Förutsättningarna för fastighetsägarna har rent av försämrats under projektets gång. Viktigt för fastighetsägarnas ställningstagande har varit:

1. Det statliga stödet för investeringar i källsorteringsutrymmen i flerbostadshus ansågs av fastighetsägarna vara för lågt för att motivera till investering. Endast 36 miljoner av de reserverade 400 miljonerna för hela landet användes. Ifrån flerbostadshusägare i Stockholms stad inkom 49 ansökningar och 41 kunde beviljas av Länsstyrelsen.
2. Producenterna, genom Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, som har det ekonomiska ansvaret för insamlingssystem enligt producentansvarförordningen, har inte visat intresse för att ekonomiskt stimulera insamling från fastighet. Det fick fastighetsägarnas organisation att råda medlemmarna att avvakta tills krav ställs i lagstiftningen.
3. PBL - kommittén presenterade i september 2005 sitt betänkande beträffande möjligheten att i Plan- och bygglagen ställa krav på inrättande av källsorteringsutrymmen i befintlig bebyggelse. I betänkandet uttalas att man vill avvakta inverkan av den nya producentansvarförordning som trädde i kraft 05-01-01.

Arbetsmiljöverkets aktualiserade i början på 2005 krav på maskinell hämtning av tunga avfallsfraktioner. Det medförde att port- och grindhämtning av tidningar upphörde i delar av staden. System med nedgrävda krantömda avfallsbehållare introducerades därefter succesivt

för tunga fraktioner som hushållsavfall, tidningar och glas. Avfallstaxan anpassades till denna insamlingsform och gav i viss utsträckning ekonomiska incitament för fastighetsägarna att införa fastighetsnära insamling av tidningar och glas.

Förankringen av projektet inom den egna och andra berörda förvaltningar har varit god. Mellan berörda förvaltningar har en särskild samverkansgrupp arbetat för att skapa förutsättningar för fastighetsnära insamling vid ny bebyggelse.

De slutsatser som kan dras från det genomförda projektet är att:

1. Förutsättningarna för fastighetsnära insamling har förändrats under projektperioden och återvinning utreds på flera håll, bl.a. hos Naturvårdsverket. Bedömningen är att det för närvarande är lämpligt att avvakta med rådgivning till fastighetsägarna angående fastighetsnära insamling som rör förpackningar och tidningar.
2. Fastighetsnära insamling är en, av många hushåll, uppskattad service som gör att de slipper uppsöka återvinningsstationer med sitt producentansvarsavfall. Men fastighetsägare och hushåll är inte villiga att betala extra för den fastighetsnära insamlingen eftersom materialet har ett värde och man redan har betalat för insamlingen genom den förpackningsavgift som lagts på produkten.
3. I tät äldre stadsmiljö finns svårigheter, främst av byggnadsteknisk art, med att införa fastighetsnära insamling. Där bör andra insamlingssystem övervägas, system som underlättar för hushållen att lämna sitt avfall på ett bekvämt sätt.
4. Attityder och beteenden hos fastighetsägare och boende är beroende av motiverande faktorer för att skapa en väl fungerande avfallshantering. Här behövs t.ex. ekonomiska motiv och kunskap som på sikt kan förändra hushållens beteenden.
5. Intresset för fastighetsnära insamling tenderar att avta hos fastighetsägarna. Det senaste brevet som sändes ut till 800 fastighetsägare på Norrmalm, i november 2006, resulterade endast i fem kontakter med fastighetsägare.

Fastighetsnära insamling finns på agendan hos berörda organisationer och centrala myndigheter. Nedan redovisas kort vilket arbete som pågår.

Renhållningsverksföreningens rapport 2006:09 "Vem betalar det svenska producentansvaret för förpackningar och returpapper." visar att boende i flerfamiljshus med fastighetsnära insamling med gällande producentansvarsförordning kan få betala upp till tre gånger för inlämning av tidningar och förpackningar. Först betalar de boende en mindre summa som konsument av en förpackad vara, därefter som bostadskonsument för källsorteringsutrymme och hämtning och slutligen på skattsedeln för information, städning och upplåtelse av mark för återvinningsstationer. Ägare till flerbostadshus är ytterst tveksamma till att belasta sina boende med en kostnad som enligt producentansvarsförordningen redan är påförd produkten vid inköpet. Den ursprungliga idén med producentansvar enligt principen förorenaren betalar, PPP (Polluter Pays Principle), förfelas när producenterna inte använder de inbetalade medlen för att finansiera fastighetsnära insamling. Under 2005 betalade boende i genomsnitt 769 kr/lägenhet för den fastighetsnära insamlingen.

Nya producentansvarsförordningar för förpackningar och returpapper trädde i kraft i januari 2005 (SFS 1997:185 och SFS1994:1205). Där anges i 4 § att producenten ska tillhandahålla

ett lämpligt insamlingssystem för det avfall som är hänförligt till producenten. Naturvårdsverkets Avfallsråd har arbetat fram kriterier för hur ett lämpligt insamlingssystem ska karaktäriseras. (Bilaga 14).

Naturvårdsverket presenterade i december 2006 för regeringen rapporten "Framtida producentansvar för förpackningar och tidningar"- utvärdering av producentansvaret för förpackningar och returpapper samt förslag till åtgärder (Rapport 5648). I rapporten ställer man sig tveksam till samhällsnyttan med fastighetsnära källsortering. Utvärderingen visar att fastighetsnära insamling innebär ökade kostnader, samtidigt som det medför att miljövinsterna ibland minskar och även i vissa fall kan utebli. Utvärderingen visar även att det idag inte finns tillräcklig kunskap för att centralt reglera när fastighetsnära insamling är en del i ett lämpligt insamlingssystem. Det är i de lokala samråden som den frågan bör diskuteras och avgöras. Naturvårdsverket avser att ta fram ytterligare underlag för att framledes kunna bedöma när fastighetsnära insamling är det lämpliga insamlingssystemet. Naturvårdsverket kommer därför inte att använda sin föreskriftsrätt för att få förpackningsproducenterna att ta mer ansvar för insamling i flerbostadshus.

Arbetsmiljöverkets aktualiserade i början på 2005 sina krav på maskinell hämtning av tunga fraktioner. Det medförde att port- och grindhämtning av tidningar upphörde i delar av staden. System med nedgrävda krantömda behållare introduceras succesivt för hushållsavfall, tidningar och glas. Kraven innebär också att en samlad källsortering av alla fraktioner i "miljöstugor" och motsvarande, inte längre är det mest optimala att föreslå fastighetsägarna.

PBL-kommittén presenterade i september 2005 sitt betänkande beträffande möjligheten att i Plan- och bygglagen ställa krav på inrättande av källsorteringsutrymmen i befintlig bebyggelse. I betänkandet uttalas att man avvaktar inverkan av den nya producentansvarsförordning som trädde i kraft 1 januari 2005.

SABO-företagen framför i en nyligen publicerad artikel i sin tidning Bofast 10/2006, att man är trött på att betala för insamlingen av producentansvarsavfall och hänvisar till att det är förpackningsindustrin som ska betala notan (Bilaga 15).

Det grundläggande syftet med att förmå producenterna att begränsa mängden förpackningar och materialet i dessa samt öka återvinningsbarheten har helt kommit i skymundan.

Sammantaget kan Renhållningsförvaltningen konstatera att förutsättningarna för fastighetsnära insamling har förändrats under projektiden och att under rådande förhållande är det lämpligt att avvakta med att rekommendera fastighetsägare att investera i fastighetsnära system till dess man har klarlagt förutsättningarna.

5.2 Framgångsfaktorer

Under hösten 2006 genomfördes en jämförelse av förekomsten av fastighetsnära insamling på Norrmalm mellan år 2003 och 2006. Alla fastighetsägare inom stadsdelen tillfrågades vid båda tillfällena. Undersökningen visar att en ökad sortering i samtliga avfallsfraktioner (utom tidningar) hade skett fram till 2006. Att insamling av tidningsfraktionen gått tillbaka beror sannolikt på att port- och grindhämtningen upphörde fr.o.m. januari 2005. Det befaras att en del av tidningarna nu hamnar i hushållsavfallet (soppåsen) men här saknas tillförlitliga uppgifter. Att fastighetsnära insamling har ökat i stort kan delvis tillskrivas projektet, men det är troligt att fastighetsägarna även före projektets start hade framskridna planer på att utöka den fastighetsnära insamlingen. Här finns ingen signifikant statistik att relatera till. Ett vanligt

argument som hörts hos fastighetsägare är att den fastighetsnära insamlingen ger ökad bekvämlighet och att det råder missnöje med återvinningsstationerna. I undersökningen anser vidare, 66 % av fastighetsägarna, att de är väl informerade om hur de boende i fastigheten ska hantera sitt avfall (Bilaga 4.)

Projektet har även bidragit till ökade möjligheter att sprida annan viktig information inom avfallsområdet. Några exempel är information om Återvinningscentraler, Mobila miljöstationen, farligt avfall etc.

5.3 Förvaltning av det genomförda projektet

Den kunskap om fastighetsnära insamling och återvinning som projektet gett tillförs Renhållningsförvaltningen. Planering och drift av avfallshanteringen i Stockholm kommer att bygga vidare på den vunna kunskapen. Resultatet från förundersökningen till projektet har utgjort underlag till Stockholms nuvarande Avfallsplan.

5.4 Projektdokumentation och styrning

Undersökningar som genomförts av Utrednings- och Statistikkontoret på uppdrag av förvaltningen finns tillgängliga.

5.5 Följdåtgärder

Rådgivningen till fastighetsägare ingår i Renhållningsförvaltningens normala drift. De kunskaper och erfarenheter som projektet givit om fastighetsnära insamling tillförs den dagliga driften. Fastighetsnära hämtning från bottenömande behållare liksom andra maskinella insamlingssystem som uppfyller arbetsmiljökriterierna kommer att ingå i rådgivningen.

5.6 Projektets replikerbarhet

Rådgivningen till fastighetsägarna har utgått från traditionell informationsteknik. Förutsättningarna har dock förändrats så att det för närvarande inte finns behov av att genomföra ett liknande projekt.

6 Kontaktuppgifter

Projektledare Anita Tärnström, Trafikkontoret, Avd för Avfall tfn: 08 508 465 58,
anita.tarnstrom@rhf.stockholm.se

Projekthandläggare Göran Hakfors, Trafikkontoret, Avd för Avfall tfn: 08 508 465 19,
goran.hakfors@rhf.stockholm.se

Projekthandläggare Helene Personne, Trafikkontoret, Avd för Avfall tfn: 08 508 465 72,
helene.personne@rhf.stockholm.se

7 Bilagor

1. Pilotundersökning. Kartläggning av fastighetsnära källsortering på Kungsholmen, Norrmalm och i Hässelby-Vällingby. USK-Rapport 2003
2. Kartläggning av fastighetsnära källsortering i Maria exkl Gamla Stan, Katarina-Sofia samt Farsta stadsdelsområden. USK-Rapport 2005
3. Fastighetsnära källsortering på Östermalm samt jämförelse med innerstadens övriga stadsdelsområden. USK-Rapport 2006
4. Fastighetsnära källsortering på Norrmalm, -Jämförelse mellan 2003 och 2006, USK-Rapport 2006
5. Sammanställning av deluppgifter från tidigare enkätundersökningar, USK 2006 12 06
6. Tackbrev till fastighetsägare, för medverkan i enkätundersökningar 2005-2006
7. Inbjudan till temakväll om bla FNI, anordnad av distriktsstyrelsen Farsta Skarpnäcks HSB-distrikt, 2005 01 25
8. Inbjudan till seminarium om bla FNI, anordnat av Kista stadsdelsförvaltning, Renhållningsförvaltningen mfl, 2006 09 21
9. Informationsfolder "Fastighetsnära källsortering - En bra service för de boende"
10. Det urval av Renhållningsförvaltningens nyhetsbrev "Dina sopor" där rapportering om FNI förekommer, 2005-2006
11. Information om stöd till investeringar i källsorteringsutrymme i flerbostadshus, Boverket 2005 02 01
12. PBL- kommittens slutbetänkande SOU 2005:77 kap. 3.9 Källsortering, Sept 2005
13. Fastighetsägarna Sveriges råd till fastighetsägarna om källsortering "Bygg inte för källsortering just nu" 2005 03 15
14. Avfallsrådets kriterier för ett lämpligt insamlingssystem, Naturvårdsverket hösten 2004
15. Bonära insamling vållar sopstrid, Bofast 10/2006
16. Brev från Arbetsmiljöverket avseende fastighetsnära källsortering, 2004-11-26.

Bilaga 1 – Sammanfattat omdöme

Nr	Påstående	Instämmer				
		Inte alls	I viss mån	Ganska mycket	Helt	Vet ej
1	De uppnådda resultaten överensstämmer med de tidigare angivna målen.	☐	☒	☐	☐	☐
2	Det genomförda projektet medför en positiv påverkan på miljön.	☐	☒	☐	☐	☐
3	Projektet bidrar till utvecklingen av ny teknik (t ex genom användningen av sådan teknik).	☐	☒	☐	☐	☐
4	Projektet har lett till attityd- och/eller beteendeförändringar.	☐	☒	☐	☐	☐
5	Projektet medför minskade kostnader (för drift och underhåll, t. ex. i form av energikostnader).	☐	☐	☐	☐	☐
6	Samarbetet med andra aktörer inom och utom staden har fungerat väl.	☐	☐	☐	☒	☐
7	Projektresultaten kommer till användning inom förvaltningen/bolaget, eller inom andra förvaltningar/bolag.	☐	☒	☐	☐	☐
8	Projektet är så bra att det bör upprepas (inte nödvändigtvis i samma förvaltning/bolag).	☒	☐	☐	☐	☐